

סינדרלה הסינית*

הגרסא הקדומה ביותר של הסיפור

חששה שאף האם עומדת לזהותה, מיהרה לברוח מן המקום. במנוסתה החליק אחד מסנדליה ואנשי המערות מצאוהו.

מששבה האם הביתה, מצאה את ביתה החורגת ישנה, כשזרועותיה חובקות גזע של עץ. לנוכח המראה סילקה האם מליבה כל חשד באשר לזהותה של הנערה לבושת מחלצות הפאר שראתה בחגיגות.

בסמוך למערות היה אי ובו ממלכה בשם ת'ו הואן. הודות לצבאה החזק שלטה ממלכת האי על עשרים וארבעה איים וחלקים עצומים של הים היו אף הם תחת מרותה. אנשי המערות מכרו את הסנדל המפואר לממלכת האי ועד מהרה הגיע לידי של המלך. המלך דרש מכל הנשים בחצרו למדוד אותן, אך הסנדל היה קטן בכמחצית הזרת מכף הרגל הקטנה ביותר. הוא דרש מכל הנשים בממלכתו למדוד את הסנדל, אולם הסנדל ל לכף רגלה של אף אחת.

המלך חשד כי איש המערות שמכר את הסנדל קיבל אותו ממקורות מפוקפקים (אולי בעלי כוחות של כישוף) והוא כלא אותו וציוה לענותו, אולם האיש המסכן לא ידע מנין הגיע הסנדל. המלך נבוך לנוכח התעלומה ולבסוף ציווה להניח את הסנדל על אם הדרך והשליחים שעברו מבית לבית נצטוו לאסור את מי שהסנדל השני יהיה ברשותו.

מאחר והחיפוש נעשה בכל הבתים, הגיעו השליחים גם אל ביתה של יה-הסיין ומצאו את הסנדל השני. היא צוותה לנעול את שני הסנדלים, אשר התאימו בדיוק למידותיה.

יה-הסיין לבשה גם את גלימת המשי

ליה-הסיין לפשוט את מלבושיה הישנים ושלחה אותה להביא מים מבאר שהיתה מרוחקת מאות לי משם.

אז לבשה האם את שמלתה של יה-הסיין, ובעודה מחביאה סכין חדה באחד השרוולים פנתה לעבר הבריכה. היא קראה לדג לבוא וכאשר הציץ מן המים הרגה אותו. הדג היה כבר בגודל של יותר משלושה מטרים וכאשר הוכן לאכילה היה טעים אלף מונים מכל דג אחר. לאחר שנאכל בשרו, טמנה האם את עצמותיו בערמה של דומן.

למחרת, שבה יה הסיין וכאשר קרבה אל הבריכה, ראתה כי הדג נעלם. היא בכתה ומאנה להינחם, עד אשר ירד מן השמיים איש לבוש בלואים בעל שער פרוע. האיש ניחם אותה באמרו: "אל נא תבכי. יד אימך היתה בדג ועצמותיו קבורות תחת ערמת הדומן. אספי את העצמות והטמיני אותן בחדרך. כל אימת שתרצי דבר מה עלייך רק להתפלל ולבקש את עזרתן. אזי תתמלא משאלתך." יה-הסיין עשתה כדבריו ועד מהרה היו ברשותה זהב ואבנים יקרות ומחלצות פאר מעודנות שהיו משמחות לב כל עלמה צעירה.

בליל החג הקדוש לאנשי המערות, ציוותה אימה החורגת על יה-הסיין להישאר בבית ולהשגיח על בוסתן עצי הפרי. כאשר ראתה הנערה האומללה כי אימה כבר הרחיקה מן הבית, קשטה עצמה בגלימת משי ירוקה ויצאה אף היא אל החגיגות. אחותה זיהתה את פניה ואמרה לאם: "האין זה מוזר עד כמה דומה נערה זו לאחותי הגדולה?" יה-הסיין הבחינה במבטיהן החשדניים ובאשר

עוד טרם זמנן של השושלות הסיניות הגדולות צ'ין והאן, חי לו פעם, בקרב השבטים שהתגוררו במערות אשר בהרים, מנהיג שאנשי המקום כינו בשם המנהיג וו. הוא נשא לו שתי נשים, שאחת מהן מתה, בהותירה אחריה תינוקת בשם יה-הסיין. הבת גדלה והפכה לעלמה חכמה ונבונת כפיים, שהצטיינה במיוחד במלאכת הצורפות בזהב ואביה אהב אותה מאד. אך מה רב היה סבלה של יה הסיין לאחר מות אביה, באשר חשה את נחת זרועה של אמה החורגת, שהכריחה אותה לבקע עצים והרבתה לשלחה לאזורים נידחים ומסוכנים, כדי לשאוב מים מבארות עמוקות.

יום אחד דגה יה הסיין דג, שגדול היה ממחצית האצבע. היו לו לדג זימים אדומים ועיני זהב והיא הביאה אותו הביתה ושמרה עליו באגן של מים. הדג גדל במהירות ומדי יום היה גדול מביום שלפניו, עד שלבסוף לא יכול היה עוד האגן להכילו, ויה הסיין הניחה אותו בבריכה שמאחורי ביתה. היא חסכה מפיתה והאכילה את הדג מאשר ניתן לה. כל אימת שבאה יה-הסיין אל הבריכה היה הדג יוצא לקראתה ומניח את ראשו על גדת הבריכה, אולם מעולם לא התגלה, כאשר התקרב מישוהו אחר.

התנהגות מוזרה זו לא נעלמה מעיניה של האם החורגת, אשר נהגה להמתין לדג על שפת הבריכה, אך הוא מעולם לא יצא לקראתה. לבסוף החליטה האם לנקוט בדרכי עורמה. היא פנתה אל הנערה ואמרה במתק שפתיים: "האם לא עייפת מן העבודה הקשה? בואי ואתן לך בגד חדש." האם סייעה

הירוקה ובבגדי הפאר שלה היה תוארה כדמות אלה. הודעה נשלחה אל המלך, שציוה להביא את-יה הסיין אל ארמונו, אותה ואת עצמות הדג שלה.

לאחר שעזבה יה-הסיין את המערה, מתו אימה ואחותה מאבנים מעופפות. אנשי המערות ריחמו עליהן. הם קברו אותן באדמה ובנו מעליהן אחוזת קבר, לה קראו "קברן של נשות החרטה". אנשי המערות העריצו אותן כאלות וייחסו להן השפעה בתחום החתונה וחיי הנישואין. כל אשה שהתפללה לעזרתן ידעה כי תפילתה תענה. המלך שב לביתו והפך את יה-הסיין לאשתו הראשונה. בשנת נישואיהם הראשונה הוא בקש מעצמות הדג כל כך הרבה אבני יקר ואוצרות, עד שהעצמות חדלו להיענות למשאלותיו. אז נטל המלך את העצמות וקבר אותן בסמוך לשפת הים. יחד עימן הטמין כמות עצומה של פנינים וזהב טהור. לימים כאשר מרדו בו אנשי הצבא חזר המלך אל המקום בו טמן את האוצרות, אולם להוותו גילה כי מי הים סחפו הכל ודבר מן האוצרות לא נתגלה עד עצם היום הזה.

סיפור זה סופר לי על ידי משרת ישיש של המשפחה, שמוצאו מצאצאיהם של אנשי המערות הקדמונים מיונגצ'או, ועדיין זוכר הוא רבים מן הסיפורים המוזרים של הדרום.

שלוש הערות בנוגע לסיפור:

1. הגרסה הסינית הכתובה של סיפור סינדרלה הקדימה במאות שנים כל גרסה ידועה אחרת של המעשה. השושלות המוזכרות, אשר מעניקות לסיפור מעין הקשר היסטורי, שררו בסין מאות שנים קודם לכן. (שושלת צ'ין - 206-222 לפנה"ס). הגברת לין יוטאנג (Lin Yutang)** , מתרגמת הסיפור מסינית לאנגלית, הוסיפה לסיפור את הדברים הבאים:

"סיפור זה נתגלה ביואנג טסהטסו (Yuang Tsatsu) על ידי טואן צ'אנג שי (Tuan Ch'eng-shih), שהיה מתעד נלהב של מעשיות שונות. הוא נפטר בשנת

863 [...] טואן כתב כי הסיפור סופר לו על ידי משרת המשפחה הישיש, שמוצאו בצאצאי שבטים קדומים ממחוז יונגצ'או (Yungchow) אשר בקוונגזי (Kwangsi) המודרנית. חוקרי פולקלור רבים ניסו להתחקות אחר נדודיה וגלגוליה של מעשיה זו, האהובה על הכל. מענין גלות כי הגרסה הקדומה ביותר בכתב קיימת בסינית. עד כמה שידענונו משגת, גרסה אירופאית קדומה ביותר של סינדרלה פורסמה רק ב-1558. בשל חשיבותו ההיסטורית, הקפדתי במיוחד שתרגום סיפור זה יהא מדויק עד כמה שאפשר."

2. הסיפור הקדום הזה מורכב כקונגלומרט מסיפורים שונים, הדבוקים זה לזה, אך אינם יוצרים עדיין סיפור אחיד ומלוטש. אין זו מעשייה, היכולה להתרחש בכל מקום ובכל זמן, אלא שילוב של סיפור פלאי עם מסורות מקומיות, אשר הפכו לאגדת עם, תלוית מקום מסוים ותרבות ספציפית. המתרגמת הסינית מזכירה גם שהגרסה הסינית כוללת הן את המרכיב הסלבי של סיפורי סינדרלה, ידיד מעולם החי, והן את המרכיב המאפיין את הסיפורים בגרמנית - הסנדל האבוד.

3. מוטיב הסנדל הזעיר מעניין באופן מיוחד בהקשר של המסורת הסינית, המעריצה את יופייה של הרגל הנשית הקטנטנה, עד כדי כך שפיתחה אמצעים מלאכותיים, אפילו אכזריים, על מנת להקטין ולעוות את רגלי הילדות. אני משערת כי דימוי הרגל הקטנה משקף מציאות של תמונה רוחית. תמונה המתארת את קרבתה של הדמות העדינה, החכמה והטובה, יה-הסיין, אל עולם הרוח, עד כדי כך שאיננה זקוקה אלא לכף רגל זעירה כדי לשרוד על פני האדמה. להנחתי, בזמנים קדומים חשו האנשים והבינו דימוי רוחי זה באופן טבעי ובלתי אמצעי, אולם עם התרחקות האנושות מההבנה האינטואיטיבית, חלה הירדררות הדרגתית גם בהבנת הדימויים הרוחניים, ובמרוצת הדורות הפכה התמונה הסמלית לאידאל של יופי פיזי, לפיו האישה המושלמת הינה בעלת רגל זערונית. לפי

תיאורים רבים בספרות הסינית הנשית מן המאה העשרים, נשים בעלות כפות רגליים כאלה עומדות בקושי ובכאב על האדמה ואינן מסוגלות כמעט להלך. תאור זה מנוגד לחלוטין לדמותה ולמעשיה של יה-הסיין, הנשלחת להביא מים מבארות המרוחקות מאות לי ממעונה.

האיכות הנפשית-רוחנית של יה-הסיין מעניקה לה תכונות הקשורות לעולמות הלא-חומריים באה לידי ביטוי באופנים שונים בסיפור. הדמות המסתורית היורדת אליה מן השמיים כדי לנחמה והמתנות המופלאות שבהן היא זוכה - מתנות שאחרים אינם מסוגלים להשתמש בהן - מהווים אך דוגמאות לכך.

*למרות שהגרסה הסינית עתיקה עד מאד, השם המוכר לנו איננו סיני. מקור השם סינדרלה במילה האנגלית cinder (אפר), אולי כצרוף לשם הפרטי אלה. אף שמה הגרמני של הנערה, Aschenputtel, קשור לאפר (aschen). אפשר שהשם קשור למקום הלינה שלה, בסמוך לאח, או כפי שמרמז גם תרגום שמה לעברית - לכלוכית - למראה.

** הסיפור תורגם מן הספר

The Famous Chinese Short Stories,
Pocket Library, 1954
ופורסם באנגלית גם בספר
The Wisdom of China and India,
Random House, 1942

אפרת אנגרס היא מספרת סיפורים, בובנאית ותרופאית באמנות. חיה בקבוץ הרדוף. ephrat.angress@gmail.com